

Namn i skärgårdens språkliga landskap

Väinö Syrjälä

Abstract

This article discusses proper names as part of the linguistic landscape of the Stockholm archipelago. With focus on examples from two islands, Nändö and Svartsö, the aim is firstly to analyse what kind of names can be found in these linguistic landscapes, and secondly, to discuss if the place that the names on signs reflect relates more to a lived space (or “authentic” archipelago) or to a conceived space (for visitors). Thus, the study draws theoretically from the concept of a sense of place as well as Lefebvre’s dimensions of social spaces. The results show that different kinds of place names and commercial names, but also personal names as well as names of cows can be seen in the archipelago’s linguistic landscape. Use of more familiar forms of names or local variations of place names reflect the islands more as lived spaces, whereas commodified use of the islands name by businesses highlights the more conceived, and potentially contested dimension of these places.

Keywords:

linguistic landscape; place; place names; commercial names; archipelago

Nyckelord:

språkliga landskap; ställe; ortnamn; kommersiella namn; skärgården

1. Inledning

För namnforskaren kan det *språkliga landskapet* (eng. *linguistic landscape*, *LL*; se t.ex. Gorter & Cenoz 2023) erbjuda ett intressant underlag för att betrakta det faktiska namnbruket i ett visst geografiskt område. Dessutom är det möjligt att diskutera hur de namn som är synliga i det offentliga rummet återspeglar olika aspekter av samhället, bland annat i vilka syften platserna används och av vem. Olika typer av namn utgör en väsentlig del av praktiskt taget alla språkliga landskap. Det är därmed inte överraskande att framför allt ortnamn och olika slags kommersiella namn diskuterats utifrån olika synvinklar i studier om språkliga landskap (jfr Syrjälä 2025). Ett rikt namnlandskap kan observeras i urbana områden, men även i mer rurala områden eller annars glesare språkliga landskap kan namnen få en betydande roll. När skyltar med andra typer av språkliga belägg är fåtaliga framstår namnen potentiellt

som särskilt synliga inslag i landskapet. I sådana fall blir namnen även viktiga ledtrådar när man vill förstå mer om själva *stället* (eng. *place*, dvs. den socialt och kulturellt betydelsefulla dimensionen av en viss geografisk *plats*, eng. *space*, jfr Östman 2024). Vilka aktörer är aktiva där och på vilket sätt eller vem har makten över det synliga namn- och språkbruket blir då relevanta frågor att utreda.

I föreliggande studie fokuserar jag just på namnen i språkliga landskap i mer avsidens lokaliteter, mer specifikt de språkliga landskapen av två öar i Stockholms skärgård: Nämndö och Svartsö. Skärgårdsöarna som dessa karakteriseras av intressanta motsättningar. De kan vara relativt svårtillgängliga (det krävs en båtresa för att ta sig till öarna), samtidigt som de ligger nära storstaden; året runt har de bara ett fåtal bofasta invånare, men desto fler semesterboende och andra besökare under några intensiva sommarmånader. Dessa olika dimensioner har lämnat sina spår även i de språkliga landskapen. Den roll namnen får som spegel av öarna som specifika ställen är det som ska diskuteras närmare här. Artikeln syftar därmed att svara på följande två frågeställningar:

1. Vilka slags namn är synliga i skärgårdens språkliga landskap?
2. På vilka sätt bevittnar det synliga namnbruket om ett ställe – antingen det vardagliga stället som reflekterar livet på ön eller det (kommersiella) stället som konstrueras som ett mål för besökare?

Efter en kort summering av tidigare forskning om namn i språkliga landskap och några relevanta teoretiska begrepp, kommer jag ge en kortare allmän beskrivning av skärgårdens språkliga landskap – både som kontext till och som underlag för den aktuella studien om namnbruket. En kvalitativ diskussion över namnen presenteras därefter i två steg motsvarande ovannämnda frågeställningar. Först ger jag exempel på hur – och i vilka delar av landskapet – olika namnkategorier figurerar på skyltarna i skärgården. Därefter följer en fördjupad diskussion om hur namnen kan kopplas till idén om skärgårdsöarna som specifika ställen. Artikeln rundas av med några öppna frågor som kan vara av intresse för fortsatt forskning.

2. Tidigare forskning och teoretiska begrepp

I flera beskrivningar av forskningsinriktningen ”språkliga landskap” (eng. *LL studies*) tas namn upp som en av huvudfrågorna inom fältet (se t.ex. Gorter 2014; Gorter & Cenoz 2023). Det har också påpekats av bland andra Puzey (2016) och Syrjälä (2025) att studier av språkliga landskap och (socio-)

onomastiken har en del gemensamma intressen, vad gäller både empiriska frågeställningar kring namnbruket i samhället och teoretiska utmaningar med exempelvis gränsdragningen mellan namn och andra språkliga belägg. Generellt kan de namn som förekommer synligt i offentliga rum oftast ha ganska givna funktioner som del av det språkliga landskapet. Gatunamn och andra typer av ortnamn används för att identifiera gator, platser och områden eller för att vägleda människor till dessa. Kommersiella namn kan på liknande sätt identifiera olika verksamheter, och namnen på reklamskyltar kan ge oss information om vem som försöker sälja något eller om de produkter som erbjuds. Men namnbruket kan även ha vidare symboliska och/eller indexikaliserande funktioner – och det är särskilt dessa som kan vara av intresse i kontexten av språkliga landskap.

Utifrån tidigare forskning summerar Gorter och Cenoz (2023 s. 357 ff.) exempelvis hur både modernitet och traditioner reflekteras i namnen, hur sociala och politiska ändringar kan ta sig i uttryck i namnbruket samt utmaningarna att kategorisera namnen språkligt som centrala teman. Forskningen har fokuserat både på kommersiella namn och på ortnamn – oftast i flerspråkiga kontexter. Exempelvis har Shang och Guo (2017) analyserat butiksnamn i Singapore och visat hur engelska och kinesiska namn signalerar olika önskvärda egenskaper för olika slags företag. Järlehed (2017) i sin tur diskuterar gatunamnskyltar som en särskild genre som reflekterar språkpolitiska utvecklingar och även Jesenská och Krško (2023) visar hur samhällseliga ändringar blir synliga i det föränderliga namnlandskapet i Slovakien genom 1900-talet. Namn i det språkliga landskapet kan hamna i centrum för (språk-)politiska debatter: tänk bara på de exempel om införandet av skyltar med samiska ortnamn som diskuterats av bl.a. Puzey (2016) och Rautio Helander (2016). Ett annat exempel är debatten kring turism och vilket namn som ska användas för en irländsk by som studerats av Moriarty (2015). Förutom att ge synlighet för språkliga minoriteter är framför allt kommersiella namn även i sig en källa till språklig mångfald i det språkliga landskapet – dock inte utan att skapa huvudbry för forskare som vill kategorisera dem i en mer kvantitativ analys av språkbruket i offentliga rum (jfr t.ex. Cenoz & Gorter 2023 s. 358 ff.). För en utförligare presentation av forskningen om namn i språkliga landskap hänvisar jag till exempelvis Syrjälä (2025).

Både namn och det språkliga landskapet kan dessutom som nämnt i inledningen kopplas till frågor om *plats* och *ställe*. I en studie jämförde Stjernholm (2015) de språkliga landskapen i två olika stadsdelar i Oslo och kunde visa hur dessa – och inte minst namnen i dem – bidrog i en specifik upplevelse av dessa ställen (eng. *sense of place*). I sin teori om socialt producerade ställen

(*social spaces*) identifierar Lefebvre (1991 s. 38 ff.) tre olika aspekter av ett ställe. För det första finns den materiella verkligheten som kan observeras (*perceived space*), för det andra uttänkta idéer av ett ställe (*conceived space*) som kan realiseras på verbala skyltar och för det tredje stället som representerar invånarnas eller användarnas faktiska upplevelser (*lived space*). Dessa dimensioner vävs in i varandra och påverkas av så väl sociokulturella som ekonomiska aspekter (Lefebvre 1991 s. 77). Allt detta kan alltså reflekteras i det språkliga landskapet (jfr Stjernholm 2015 s. 78).

De olika dimensionerna av ett ställe kan vidare utmynna i diskussioner om identitet och makt. Östman (2017) undersökte exempelvis skyltar med dialektala namn vid postlådor på Österbotten och diskuterar hur uppfattningarna om sådana inslag i det språkliga landskapet kan ändras när privata initiativ som reflekterar en lokal identitet utvecklar sig till mer organiserade och ovanifrån styrda praxis. Vilket eller vems ställe är det som syns på skyltarna då? Även Moriarty (2015) diskuterar autenticitet i förhållande till det språkliga landskapet. I hennes exempel reflekterar användningen av ett iriskt namn inte minoritetens levda verklighet utan indexerar i stället en autentisk turistdestination, som egentligen blir ett ställe uttänkt av utomstående aktörer. I den aktuella undersökningen är det framför allt intressant att på motsvarande sätt diskutera huruvida namnbruket i det språkliga landskapet reflekterar den ”äka skärgården”, dvs. vardagslivet och öarna som levda ställen, eller om den mer bevittnar ett uttänkt ställe, något som skapats (av kommersiella krafter) mer som en idealbild för tilltänkta besökare. Dessa aspekter kommer illustreras med olika exempel i den senare delen av analysen.

3. Skärgårdens språkliga landskap – bakgrund och material

De språkliga landskap som diskuteras i denna artikel är situerade på öarna Nämndö och Svartsö i Stockholms skärgård. Dessa är mellanstora öar i Värmdö kommun och utan vägförbindelse med fastlandet, däremot har båda flera bryggor som trafikeras av Waxholmsbåtarna. Öarna har ett mindre antal boende året runt och dessutom ett större antal fritidsbebyggelse varmed invånarantalet växer avsevärt under några sommarmånader. Förutom offentlig service i form av en skola på Svartsö och ett bibliotek och en kyrka på Nämndö, finns det kommersiell service av olika slag på båda öar som lockar besökare. På Nämndö finns bl.a. en butik och en restaurang, på Svartsö en lanthandel, restauranger samt ett vandrarhem. På Nämndö ligger dessutom ett litet museum och delar av

ön utgör ett naturreservat med aktivt jordbruk och markerade leder för besökare.

Det material som används som underlag för undersökningen samlades genom att fotografera alla skyltar med språkliga inslag längs en förutbestämd rutt på ca 4 kilometer genom respektive ö. På Nämndö kartlades således vägen från Sand via Solvik till Östanvik och på Svartsö vägen från Alsvik till Norra Svartsö. Dessa rutter valdes dels för att täcka de platser på öarna där både den mesta kommersiella aktiviteten och annan skyltning förekommer, dels av praktiska skäl för att hinna gå mellan olika bryggor under ett effektivt dagsbesök. En första materialinsamling under sommarperioden (juli 2021) kompletterades senare med en andra materialinsamling under vinterperioden (februari–mars 2023) längs samma rutter. Detta resulterade i ett material bestående av sammanlagt nästan 600 skyltar från båda samlingstillfällena. Skillnaderna i det språkliga landskapet var små mellan sommar och vinter: förutom att en del av anslagen på anslagstavlorna hade bytts ut, och att det fanns något färre synliga skyltar hos vinterstängda företag, var landskapet sig likt. När det gäller namnbruket mer specifikt kunde inga betydande skillnader observeras mellan de två samlade delmaterialen varmed det språkliga landskapet kommer i diskussionen här hanteras som en helhet utan ytterligare jämförelser mellan sommar- och vinterperioden.

Utifrån materialet har jag först genomfört en kvantitativ och kvalitativ analys med fokus på bland annat språkval på skyltarna, deras placering i landskapet samt avsändare, typ av innehåll och huvudsakliga mottagare. Resultaten av denna analys gällande materialet från sommarperioden har publicerats i en tidigare artikel (Syrjälä 2022). För att ge lite kontext för den vidare diskussionen om namn som jag analyserat för föreliggande artikel kan jag dock sammanfatta några observationer om öarnas språkliga landskap i allmänhet. Något som är utmärkande för dessa språkliga landskap är att de är för det mesta väldigt enspråkiga: svenska används på alla skyltar som ingår i materialet, framför allt om de olika kommersiella namnen med oklart språkligt ursprung räknas som svenska (se diskussion nedan). På enstaka skyltar, som informationsskyltar i naturreservatet eller om semaforen på bryggorna, finns hela eller delar av innehållet även översatt till engelska – några andra språk kunde däremot inte observeras (Syrjälä 2022 s. 5).

Ett annat karakteristiskt drag för dessa språkliga landskap är att majoriteten av skyltarna fanns samlade på specifika platser medan språkliga inslag var väldigt sparsamma på resten av öarna (Syrjälä 2022 s. 5 f.). Således var anslags-

tavlor placerade vid bryggor eller vägkorsningar och skyltningen i direkt anslutning till de (offentliga och) kommersiella serviceinrättningarna av särskilt intresse. En ytterligare större grupp av skyltar utgörs av ”allmän information” i form av vägvisare, varningsskyltar på elstolpar, skyltar på sopkärl osv. placerade på olika platser runt öarna (Syrjälä 2022 s. 7). I Syrjälä (2022 s. 8 ff.) diskuterar jag även frågan huruvida skyltarna i skärgårdens språkliga landskap talar till de bofasta eller till besökare. Förutom i fall där detta är uppenbart från innehållet på skyltarna (som informationsskyltarna i naturreservatet som riktar sig till besökare) kan det ofta vara svårt att avgöra, men slutsatsen blev ändå att det finns spår av både vardagen på öarna och besökarnas intressen i olika delar av det språkliga landskapet (jfr Syrjälä 2022 s. 11). Det är således motiverat att diskutera vidare just namnens roll i att återspegla olika dimensioner av de specifika ställen.

4. Olika namnkategorier på skyltarna

En klar majoritet av alla skyltarna i materialet innehåller egennamn av något slag – antingen för sig själva eller i anslutning till/som en del av övriga texter. Det finns både större skyltar med till exempel namnet på ett företag väl synligt, och exempelvis Waxholmsbolagets tidtabeller med tiotals namn i små pränt. Detta är också anledningen till att jag valt att inte presentera här någon kvantitativ analys av namnen i det språkliga landskapet: då både antalet namn per skylt och synligheten av enskilda namn varierar stort är det svårt att genom enkla siffror ge en rättfärdig bild av namnlandskapet. Jag ska i stället nedan ge exempel på typiska förekomster av olika slags namn i skärgårdens språkliga landskap: hurdana namn det är frågan om och var i landskapet de figurerar. Föga överraskande är både ortnamn och kommersiella namn väl representerade i skärgården, men även personnamn – och djurnamn – förekommer. Jag kommenterar härnäst dessa namnkategorier var för sig.

Ortnamn är den synligaste namnkategorin i skärgårdens språkliga landskap. Namnen på själva öarna, *Nämdö* och *Svartsö* förekommer i olika sammanhang, framför allt på olika anslag för att placera något på öarna men de ingår ofta även i andra namn, till exempel i många av de kommersiella namn som diskuteras nedan. Det är dock framför allt namnen på olika lokalteter på öarna, framför allt de olika bryggorna som utgör naturliga knutpunkter, som figurerar på olika slags skyltar. Därmed syns namn som *Sand*, *Solvik*, *Västankvik*, *Östankvik* och *Nämdöböte* (på Nämdö) respektive *Alsvik*, *Skälvik*, *Söderboud* och *Norra Svartsö* (på Svartsö) ofta både på vägvisare, på skyltar

på bryggorna och på diverse anslag. På Nämdö observerades även elnätsstationer som alla har en namnskylt (se figur 1). Alla dessa namn är mer eller mindre officiella och de flesta går även att hitta på kartan. Det förekommer ändå även viss variation i stavningen (se diskussionen i nästa avsnitt). Exempel på ytterligare ortnamn förekommer också: namn på andra (näralligande) öar och namn på platser på fastlandet eller längre borta. Exempelvis kan både *Stockholm* och *Värmdö kommun* hittas i det språkliga landskapet. Dessa ortnamn används framför allt på olika anslag, ofta i anknytning till adresser för företag eller motsvarande.

Kommersiella namn skyltas både hos lokala företag och på väg till dem, framför allt på Svartsö där namn som *Svartsö lanthandel*, *Svartsö Krog*, *Bistro Sågen* och *Svartsö skärgårdshotell & vandrarhem* kan ses på flertalet skyltar. På Nämdö skyltar den lokala butiken med namnet för butikskedjan *Tempo*. Ännu fler företagsnamn går att hitta på anslagstavlorna. Dessa varierar från lokala företag som *Svartsjö Kajak*, *Skärgårdsmåleri AB*, *Örätt* eller *Carinas Trädgårdsservice* till företag från andra delar av skärgården, som *Vindö Byggvaror AB*, och nationellt kända kedjor (ofta med ett preciserande Ortsnamn) som *Opus Bilprovning*, *Woody Bygghandel Åkersberga* eller *Elgiganten Värmdö*. Enstaka skyltar med ytterligare kommersiella namn förekommer på andra platser i det språkliga landskapet, exempelvis från *Sjönära Fastighetsmäklare* på båda öar eller från byggfirman *Waldenco AB* på Nämdö. Mindre uppenbara är de små klistermärken med tillverkarens namn *San Sac* på sopkärl, namnet *Panasonic* på en värmepump på en husvägg eller *Trygg-Hansa* på livbojar vid bryggorna.

Som ovannämnda exempel visar har många av de lokala kommersiella namnen en tydlig struktur med ortnamn (eller personnamn) som knyter dem till ön samt ett beskrivande namnelement som förtydligar vilken typ av företag det är frågan om. Således är de flesta namn även enkla att kategorisera (som svenska) i en språklig analys av skyltarna. Några undantag finns dock: förutom ovannämnda *Waldenco AB* förekommer exempelvis språkligt mindre tydliga, internationella namn och varumärken som *DHL*, *GB Glace* eller *Primagaz* på skyltar utanför butikerna.

Figur 1. Exempel på ortnamn i det språkliga landskapet: en vägvisare på Svartsö samt en elnätsstation och en av bryggorna på Nämndö.

Figur 2. Exempel på skyltar med kommersiella namn: lokala företag på Svartsö och butiken på Nämndö.

Vidare kan det nämnas att även namn på några icke-kommersiella aktörer kan hittas i landskapet. Detta gäller inte minst *Skärgårdsstiftelsen* som förvaltar naturreservatet på Nämndö och vars namn är synligt på flertalet skyltar där. Andra exempel som figurerar på anslagstavlorna är *Djurö vårdcentral/Region Stockholm* samt *Svenska kyrkan/Djurö, Möja och Nämndö församling*. Namnet

och logotypen för *Trafikverket* är dessutom väl synligt på den stora skylten vid den allmänna bryggan vid Sand på Nämndö.

På anslagstavlor går det även att hitta en del personnamn. Dessa förekommer dels som kontaktpersoner på anslag från större och mindre företag, dels som den som erbjuder en viss tjänst på annonser uppsatta av privatpersoner, i båda fall oftast i kombination med kontaktuppgifter som telefonnummer. Personnamn används alltså för att identifiera avsändaren eller någon att komma i kontakt med angående anslagen. En särskild kategori är de anslag om olika evenemang där exempelvis en artists namn figurerar som en central del av informationen. På de flesta skyltar förekommer fullständiga personnamn, alltså både för- och efternamn, men det finns även mer informella anslag med bara förnamn eller smeknamn, något som kan avspegla både avsändarens och de tilltänkta läsarnas identitet (se vidare diskussion nedan). Utöver anslagstavlor är personnamn inte särskilt synliga i den kommersiella delen av de aktuella språkliga landskapen, förutom på ett par mindre reklamskyltar från fastighetsmäklare där namnet på mäklaren är uppsatt i tillägg till kontaktuppgifter (och en bild av personen).

Personnamn förekommer dock även på postlådor samt i enstaka fall på grindar eller soptunnor utanför villor. På dessa platser används i huvudsak efternamn men även både för- och efternamn, ibland i kombination med den specifika adressen. Den självklara funktionen för namnen på dessa skyltar är att identifiera ägaren av postlådan eller huset. Således kan dessa namn direkt ge oss information om vems ställe det språkliga landskapet återspeglar. Det är därför intressant att konstatera att det har överhuvudtaget ägnats lite uppmärksamhet åt personnamn i tidigare studier av språkliga landskap, något jag reflekterar över i en bloggtext (se Syrjälä 2023). Där ger jag även några ytterligare exempel på förekomster av personnamn i skärgården baserat på samma material som används här.

Två ytterligare namnkategorier är representerade i det språkliga landskapet. På de tidtabeller för Waxholmsbolaget som finns uppsatta på alla bryggor förekommer förutom en rad ortnamn även namnen på fartygen som trafikerar turerna. Dessa är dock med i så pass liten text att de knappast kan anses påverka det språkliga landskapet som helhet. Något synligare, och kanske mer överraskande, är förekomsten av djurnamn eller mer specifikt konamn. På några mer konstnärliga skyltar som presenterar ett projekt med lantbruk uppsatta längs vägen på Svartsö figurerar några konamn, och vid en av dem finns dessutom en separat skylt som listar explicit just konamn: *Majors, Maja, Dagny, Vasty, Belinda, Julia, Bella, Cilla* (se figur 3).

Figur 3. Skylt med konamn (och övriga namn) på Svartsö.

Alla de ovannämnda namnkategorierna kan berätta något om livet på öarna och de aktörer som är aktiva i skärgårdens språkliga landskap. De bidrar alltså på sina sätt till de uppfattningar som skapas av ställen. I följande ska jag ge några mer specifika exempel på hur namnen här kan ses som reflektioner av de olika dimensionerna av ett ställe.

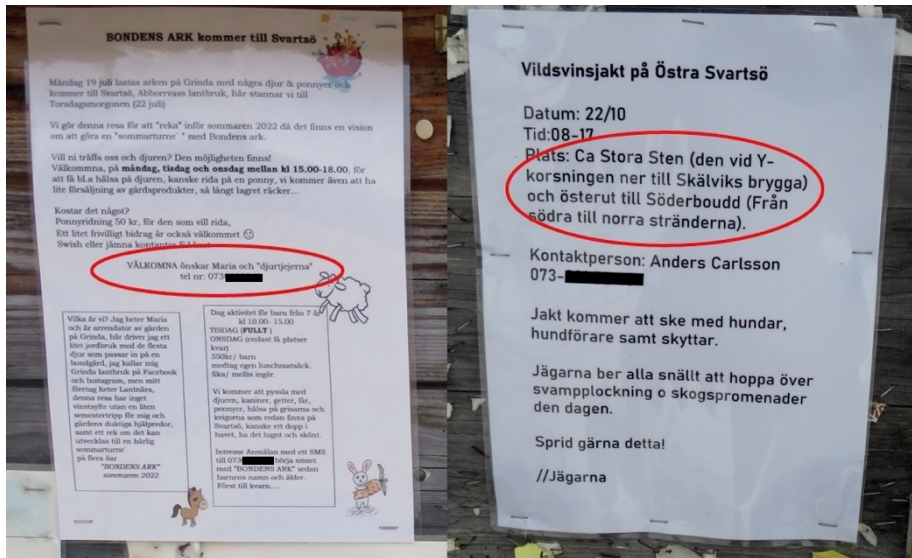
5. Namn som reflektioner av stället

I den andra frågeställningen som denna undersökning ämnar svara ingår en motsättning mellan å ena sidan öarna som det levda stället (av de bofasta), å andra sidan som ett ställe skapad mer som en uttänkt idé (för att locka besökare). Eftersom namn har en så pass betydande roll i det språkliga landskapet, kan de ses som särskilt intressanta reflektioner av dessa ställen. Som med de aktuella landskapen i allmänhet (jfr Syrjäla 2022) är det dock sällan frågan om

antingen eller, utan samma delar av namnbruket kan oftast kopplas på olika sätt till både den bofasta befolkningens och de olika besökarnas intressen. Exemplet nedan visar således att relationen mellan namnen och stället kan ses som en slags kontinuum från fokus på det levda stället i ena ändan mot en fokus på kommersiella strategier i den andra.

Allra tydligast reflekteras öarna som levda ställen i det mindre formella namnbruket på en del anslag (se figur 4). Detta gäller särskilt mer familjär användning av personnamn: anslag av lokala företagare kan undertecknas med enbart förnamn eller smeknamn: *Cilla, Sozy & Lena, Plattsättare Tomas från Svartsö* eller *Maria och "djurtjeerna"* som på anslaget till vänster i figur 4. Genom namnbruket kan avsändarna visa sin identitet, samtidigt som skyltarna reflekterar en mer personlig relation till de tilltänkta läsarna. Ett annat exempel kan vara de mer informella platsbeskrivningar som kan ses på några anslag och som kräver viss lokalkännedom för att vara användbara, som den på anslaget till höger i figur 4 där mer officiella namn kombineras med beskrivningen för *Stora Sten*. Eftersom namnen förutsätter kännedom om personer och platser i fråga vänder de sig i första hand till lokala läsare, dvs. de vars ställe det rör sig om.

Namnen på postlådor eller soptunnor bevitnar också om det levda stället. Lite mer komplicerade exempel finns bland ortnamnen i det språkliga landskapet. De namn som skyltas på vägvisare runt om öarna kan å ena sidan tänkas vara till framför allt för besökare då de bofasta som känner till sina öar knappast har behov av vägledning till olika platser. Å andra sidan finns det ändå flera aspekter med dessa namnskyltar som reflekterar det levda stället. Det gäller bland annat valet av namn varav inte alla figurerar på kartan eller andra officiella källor – det skulle därför vara intressant att undersöka vidare vem som ansvarar för skyltningen på öarna. Det finns dessutom viss variation i bruket av namnen: exempelvis stavas namnet *Alsvik* på Svartsö ibland *Ahlsvik* på skyltarna i det språkliga landskapet (se figur 5). Vidare kan även materialiteten av skyltarna med namnen påverka hur stället upplevs – även om sådana uppfattningar kan förstås vara ganska subjektiva. Vägvisare gjorda av trä på Svartsö (se exempel i figur 1 och 5) känns som del av ett mer organiskt landskap, medan de på Nämdö (även där i trä) är nyare och mer enhetliga och leder därför tankarna till ett mer medvetet producerat landskap.

Figur 4. Anslag med mer informellt namnbruk från Svartsö.

Figur 5. Variation i stavningen av ett ortnamn på Svartsö.

Figur 6. Namnet *Nämdö* på kommersiell skyltning i Solvik på Nämdö.

Det finns även exempel på namnbruket som tydligt reflekterar öarna som ett kommersiellt utformat ställe. Man kan förstås säga att så är fallet med all kommersiell skyltning hos de olika företagen, men denna dimension av stället blir särskilt framträdande i Solvik på Nämdö. Där används nämligen namnet på själva ön i ett kommersiellt syfte på ett antal olika skyltar (se figur 6): som ett varumärke för företaget som erbjuder olika service (restaurang, sjömack och butiken) runt bryggan.

Denna slags kommodifiering av ortnamnet kan väcka flera frågor i förhållande till namnet och stället: vem ”äger” namnet och vad refererar det egentligen till i dessa delar av det språkliga landskapet? Om man även inkluderar det virtuella språkliga landskapet kan man hitta även flera exempel av denna slags

kommodifierat namnbruk då både *Nämdö Solvik*⁵⁰ och *Svartsö [Norra]*⁵¹ leder till specifika, lokala men kommersiella aktörer. Jämfört med ovan diskuterade exempel med ortnamn utformas här alltså en annan typ av känsla för stället. Även om själva namnet är det samma, torde det vara klart att det som reflekteras här inte är ön som det levda stället (för de bofasta) utan en kommersiellt skapad bild av stället Nämdö. I denna typ av motsättningar mellan olika dimensioner av stället som skapas av kommodifieringen av (namnen i) det språkliga landskapet ligger också en potentiell konflikt mellan den lokala befolkningen och olika kommersiella intressen. Även om det inte finns någon sådan konflikt på just de skärgårdsöarna som observerats här, kan ändå vissa paralleller dras till diskussioner om identitet och ansvar (Östman 2007) eller autenticitet (Moriarty 2015) som förts i litteraturen.

6. Avslutning

Som exemplen i denna artikel visat förekommer en variation av olika namn i skärgårdens språkliga landskap. Det finns inte heller några större överraskningar när det gäller vilka roller de olika ortnamn, kommersiella namn och personnamn har i landskapet. Förutom att de kan identifiera olika lokaliteter eller visa vilka aktörer som är aktiva på öarna, kan namnen även reflektera de olika dimensionerna som tillsammans utgör dessa öar till specifika, betydelsefulla ställen. Både i det språkliga landskapet i stort och i namnbruket specifikt kan man hitta spår av en viss dragning mellan å ena sidan den ”äkt skärgården”, dvs. de levda ställen för de som bor och verkar på öarna, och å andra sidan ett medvetet producerad ställe för (potentiella) besökare som utformas av kommersiella krafter. Namnen är en naturlig del av båda sidor av stället: hur namnen tolkas och hur de används i det språkliga landskapet kan därmed också påverka hurdana konflikter om ställets identitet, eller autenticitet, som uppstår. Åtminstone på ytan verkar det dock inte finnas några tvistigheter gällande namnbruket i (de undersökta delarna av) skärgårdens språkliga landskap. I allmänhet är det också framför allt kontexten och andra aspekter av det språkliga landskapet, mer än namnen i sig, som påverkar den känsla för stället (eng. *sense of place*) som framträder när man observerar skyltarna från de två skärgårdsöarna.

I denna undersökning har jag endast utgått från en kartläggning av det språkliga landskapet och min egen läsning av skyltarna i det. Vad exempelvis den bofasta befolkningen, besökare till öarna eller de olika (kommersiella) aktörer

⁵⁰ <https://www.namdosolvik.com/>

⁵¹ <https://www.svartsonorra.se/>

som är med och utformar det språkliga landskapet har att säga om namnbruket eller vilket ställe det reflekterar enligt dem skulle vara intressanta frågor att utreda vidare. Sådana intervjuer eller mer etnografiskt fältarbete skulle också behövas för att föra en djupare diskussion om det sociala ställets olika dimensioner eller för att kunna beakta det maktperspektiv som ingår i Lefebvres (1991) teori. På så sätt kunde man med hjälp av fortsatta socio-onomastiska studier även komma närmare potentiella och verkliga konflikter kring namn och ställe – eller generellt skapa en fördjupad förståelse för vilken roll de olika dimensionerna av stället (levt, uttänkt, uppfattad) spelar för identitet och autenticitet. En ytterligare, mer metodologisk fråga värt att utreda vidare skulle vara på vilket sätt de olika namnen uppmärksammas eller tolkas av de som interagerar med det språkliga landskapet. Detta med tanke på den stora variationen av namn och hur de förekommer på skyltarna (för sig själva eller invävda i andra texter). På så sätt kunde man utveckla den kvantitativa delen av analysen, men även reda ut vilka av namnen som överhuvudtaget är relevanta att fokusera på i diskussioner om stället eller om andra relaterade frågor. Överlag utgör den rikedom av namn som figurerar i skärgårdens språkliga landskap, och säkerligen i språkliga landskap av andra liknande, lite mer perifera områden, en utmärkt utgångspunkt för vidare onomastiska studier.

Referenser

- Gorter, Durk, 2014: Linguistic landscape studies. I: Handbook of pragmatics online. Ed. by Jan-Ola Östman & Jef Verschueren. Amsterdam: John Benjamins.
- Gorter, Durk & Cenoz, Jasone, 2023: A panorama of linguistic landscape studies. Bristol: Multilingual Matters.
- Jesenská, Petra & Krško, Jaromír, 2023: Reflection of social and political changes in the linguistic landscape: demonstrated by examples from Banská Bystrica. I: Onomastics in interaction with other branches of science. Proceedings of the 27th International congress of onomastic sciences. Volume 1. Ed. by Urszula Bijak, Paweł Swoboda & Justyna B. Walkowiak. S. 215–235. Krakow: Jagellonian University Press.
- Järlehed, Johan, 2017: Genre and metacultural displays: The case of street-name signs. *Linguistic landscape* 3:3. S. 286–305.
- Lefebvre, Henri, 1991: The production of space. Oxford: Blackwell.
- Moriarty, Mairead, 2015: Indexing authenticity. The linguistic landscape of an Irish tourist town. *International journal of the sociology of language* 232. S. 195–214.
- Puzey, Guy, 2016: Linguistic landscapes. I: The Oxford handbook of names and naming. Ed. by Carole Hough. S. 395–411. Oxford: Oxford University Press.
- Rautio Helander, Kaisa, 2016: The power of administration in the official recognition of indigenous place names in the Nordic Countries. I: Names and naming. People, places, perceptions and power. Ed. by Guy Puzey & Laura Kostanski. S. 229–249. Bristol: Multilingual Matters.

- Shang, Guowen & Guo, Libo, 2017: Linguistic landscape in Singapore: What shop names reveal about Singapore's multilingualism. *International journal of multilingualism* 14:2. S. 183–201.
- Stjernholm, Karine, 2015: Two faces of Oslo. A comparative study of the sense of place. I: *Dimensions of sociolinguistic landscapes in Europe. Materials and methodological solutions*. Ed. by Mikko Laitinen & Anastassia Zabrodskaia. S. 77–104. Berlin: Peter Lang.
- Syrjälä, Väinö, 2022: Linguistic landscapes in the Stockholm archipelago – producing and reflecting a *sense of place*. *Languages* 7:37. S. 1–13.
- 2023: Personnamn i det språkliga landskapet? [Blogg] 20 oktober. <https://www.nordicsociolinguistics.org/personnamn-i-det-sprakliga-landskapet/>
- 2025: Names, naming, and multilingualism in the linguistic landscape. I: *Handbook of linguistic landscapes and multilingualism*. Ed. by Durk Gorter & Jasone Cenoz. S. 177–191. Chichester: Wiley.
- Östman, Jan-Ola, 2007: Lingvistiska dialektlandskap, estetik och språklig självintervention. I: *Ideologi, identitet, intervention*. *Nordisk dialektologi* 10, red. av Jan-Ola Östman, Caroline Sandström, Pamela Gustavsson & Lisa Södergård. S. 429–440. Helsingfors: Helsingfors universitet.
- 2024: Om plats och ställe som grammatiska verktyg. I: *Svenskans beskrivning* 38, Del 1, red. av Denny Jansson, Ida Melander, Gustav Westberg & Daroon Yassin Falk. S. 9–31. Örebro: Örebro universitet.

